

28/10/2024

כ"ו תשרי תשפ"ה

לכבוד

משרד האוצר

באמצעות אתר התזכירים הממשלתי

שלום רב,

הנדון: פגיעת "התכנית הכלכלית לשנת 2025 – שינויים מבניים" בעובדים בשוק העבודה השניוני

הרינו מתכבדים לפנות בשם קו לעובד, הקליניקה לזכויות עובדים באוניברסיטת תל אביב והאגודה לזכויות האזרח בישראל ביחס לרכיביה הרגרסיביים של התכנית הכלכלית המוצעת, הצפויים לפגוע בעיקר בעובדים בשכר נמוך, שלרוב מועסקים בעבודות כפיים קשות בשוק העבודה השניוני ונמנים בהגדרה על השכבות המוחלשות בשוק העבודה ובחברה הישראלית, כדלקמן:

1. "קו לעובד" היא עמותה הפועלת מזה 30 שנה לסיוע לעובדים המוחלשים במשק, להגנה על זכויותיהם ולקידומן. בתוך כך אנו פוגשים מדי שנה אלפי נשים וגברים הנמנים על האוכלוסיות הפגיעות בחברה הישראלית ובשוק העבודה, בהם עובדים ישראלים בשכר נמוך, "עובדים זרים" שעקרו לישראל על מנת לתת מענה לצרכי כלכלתה, עובדים פלסטינים ועוד.

2. הערותינו מתייחסות בראש ובראשונה להעלאה הצפויה של דמי הביטוח הלאומי ומס הבריאות, שלהבנתנו צפויה לפגוע בבעלי ההכנסות הנמוכות ובכך להוות מיסוי רגרסיבי מובהק.

3. בפרק ה' לתכנית ("תיקונים במנגנון גביית דמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות") מוצע לקבוע שדמי הביטוח ומס הבריאות לעובדים לא יפלו מאלו של מי שאינם עובדים, ושייחס אליהם מוצעת במסגרת התכנית העלאה של 10% בשיעור דמי הביטוח ומס הבריאות. משמעות הדבר להבנתנו היא, שדווקא דמי הביטוח ומס הבריאות של עובדים בשכר נמוך (שלא לומר, מי שאינם עובדים כלל) הם אלו שיועלו (דהיינו על חלק השכר שהוא עד 60% מהשכר הממוצע במשק), בעוד שבעלי ההכנסות הגבוהות יותר ימשיכו לשלם את השיעורים הקיימים. מדובר בצעד שאינו שוויוני ואינו חברתי במובהק, שיביא להפחתת שכרם של עובדים אלו בפועל ושלחם בלבד.

4. צעד זה חובר לפגיעה נוספת בשכרם של עובדים אלו על דרך הקפאת שכר המינימום המוצעת, כמו גם הקפאת מענק העבודה וקצבאות קיום, נוכח ההצעה להקפיא את השכר הממוצע במשק בפרק ד' לתכנית ("הקפאת השכר הממוצע, המדד, שכר המינימום, שכר נושאי המשרה ועדכון גמלאות ותשלומים").

5. הקפאת שכר המינימום פוגעת בעיקר במי שמשתכרים שכר מינימום או מעט מעליו, רבים מהם הם עובדים בתבניות העסקה פוגעניות כמו העסקה שעתית, עובדי קבלן ועוד. הקפאת שכרם בהינתן האינפלציה, עליית המחירים במשק וכמובן הגדלת המיסוי שלהם ושלחם בלבד כאמור לעיל באמצעות הגדלת שיעור דמי הביטוח ומס הבריאות שלהם, תפגע בהכרח דווקא בבעלי ההכנסות הנמוכות ותביא להגדלת פערים. כך גם ביחס להקפאת מענק העבודה, הניתן בהגדרה למי שמשתכרים שכר נמוך מאד. זאת, כמובן, לצד הפגיעה הצפויה גם במי שתלויים לקיומם בקצבאות קיום מהמוסד לביטוח לאומי, שאף הן יוקפאו כתוצאה מהאמור.

6. פגיעה נוספת צפויה בפרט ב"עובדים הזרים" – מהגרי עבודה ברישיון, ועובדים פלסטינים (אשר כמה אלפים מהם עדיין מועסקים בהיתר במקומות עבודה חיוניים בישראל) – נוכח ביטול נקודות הזיכוי אשר להן הם זכאים כיום בפרק "הסדרת תבות המיסוי עבור עובדים זרים המועסקים בישראל".

7. מהגרי עבודה ברישיון ועובדים פלסטינים הם בהגדרה מי שנמנים על אוכלוסיות מוחלשות, כשביחס למהגרי העבודה ברישיון, מדובר במי שעקרו מארצותיהם ומשפחותיהם לישראל בשעת מלחמה, חלקם תחת תשלום דמי תיווך אסטרונומיים נוכח החלטת המדינה לאפשר את הזמנתם לישראל באופן "פרטי", פיראטי ולא מפוקח. **הקטנת הכנסתם של מהגרי העבודה ברישיון צפויה אם כן לפגוע לא רק בהם, אלא גם בתמריץ של עובדים נוספים להגיע לישראל בעת הזו, במהופך ממטרתה המוצהרת של הממשלה לעודד את הגעתם, וכן במעסיקיהם שיידרשו על ידי העובדים להעלות שכר כפיצוי על הפגיעה בו עקב ביטול נקודות הזיכוי (להבנתנו, המדינה מודעת לכך שביטול נקודות זיכוי ייקר את שכר העובדים מול מעסיקיהם – זהו להבנתנו הנימוק לביטול נקודות הזיכוי לעובדים פלסטינים, ועל כך מיד).**

8. ביחס לעובדים הפלסטינים, להבנתנו הפגיעה באלו אפילו לא צפויה להכניס כסף לקופת המדינה (להבנתנו המיסוי עובר לרשות הפלסטינית בהתאם להסכמי פריז) ומשכך תועלתו הכלכלית של המהלך ביחס אליהם אינה קיימת. ככל שמטרת המהלך אינה כלכלית, קיימת שאלה משפטית האם התכנית הכלכלית היא המסגרת לקדמו.

9. נציין כי להבנתנו, דברי ההסבר מציעים שביטול נקודות הזיכוי לעובדים פלסטינים יגדיל את תמריץ מעסיקיהם להחליפם במהגרי עבודה ברישיון. הסבר זה אינו מובן הן מבחינת הגיונו הכלכלי (ייקור השכר כתוצאה מכך עדיין יהיה בטל בשישים ביחס להוצאות הנוספות שיהיה על המעסיקים להוציא אם יעסיקו מהגרי עבודה ברישיון, כמו הוצאות על ביטוחי בריאות, מגורים ואף תקורות לחברות כוח אדם בחלק מהענפים); והן מבחינה מעשית (היות שההחלטה אם להזמין מהגר עבודה חלף עובד פלסטיני אינה רק בחירה של המעסיק אלא היא מותנית בין היתר בזמינותם של מהגרי עבודה, שבעת בקושי מגיעים לישראל).

10. נוכח האמור, אנו סבורים כי:

א. ככל שיש כוונה להעלות את שיעור דמי הביטוח הלאומי ומס הבריאות, יש לעשות זאת באופן פרוגרסיבי, כלומר להעלות את שיעור ההפרשות של בעלי הכנסות גבוהות יחסית.

ב. ככל שיש כוונה להקפיא את השכר הממוצע במשק, יש לכל הפחות לבצע תיקונים מקבילים שיאפשרו את המשך עדכון שכר המינימום, מענק העבודה וקצבאות הקיום.

ג. יש להימנע מביטול נקודות הזיכוי לעובדים זרים ולעובדים פלסטינים; כאמור לעיל, ביחס לאחרונים, קיימת שאלה ביחס למוצע שכן על פניו הדבר לא תורם כלל לקופת המדינה ואין לו קשר לתכנית הכלכלית והמניע לכך הוא על פניו אחר לגמרי.

בכבוד רב,
אלעד כהנא, עו"ד